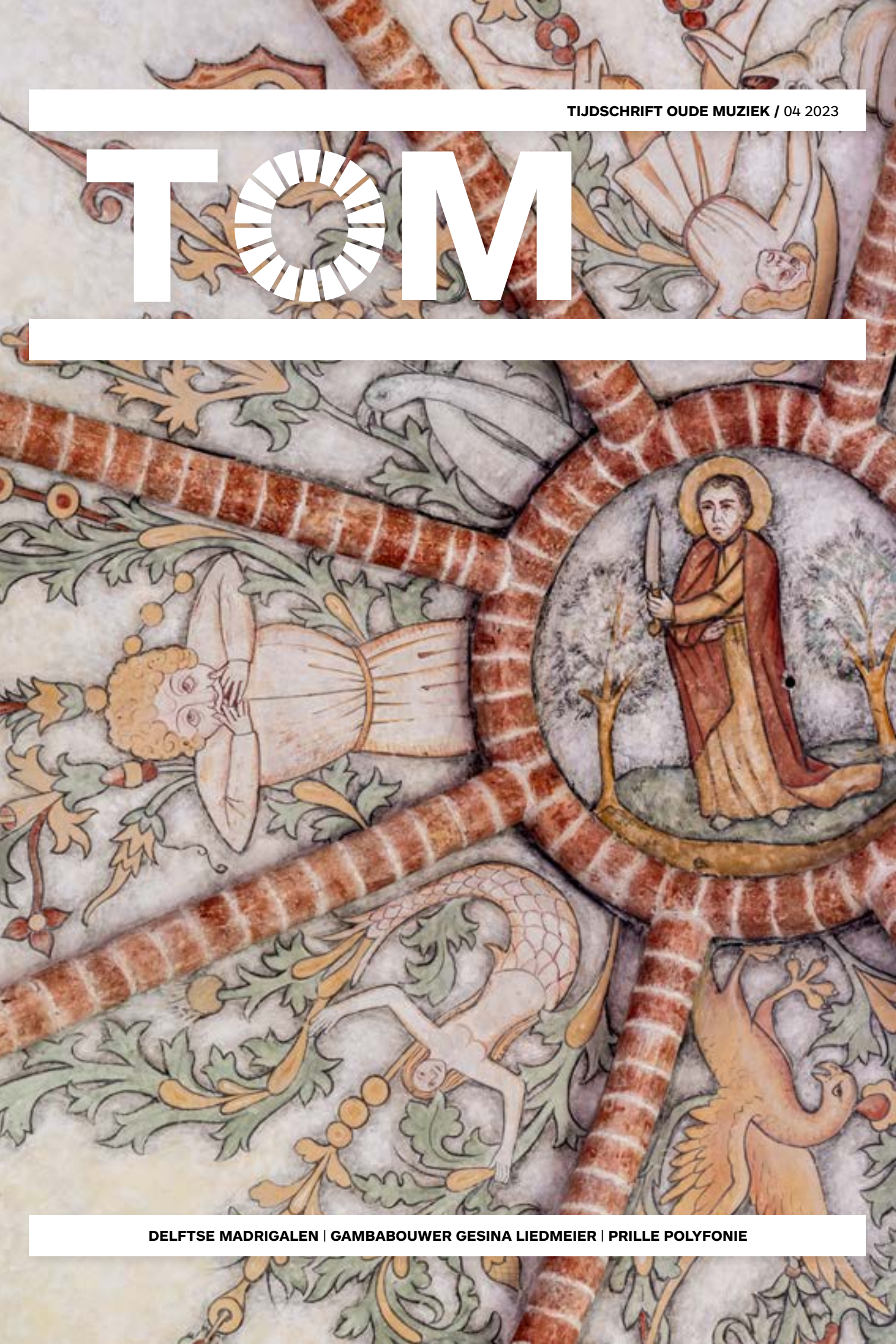

TOM

STRIJKEN, BEITELN, GUTSEN, SCHAVEN

GESINA LIEDMEIER BESPEELT EN BOUWT GAMBA'S

et ensemble The Spirit of Gambo speelt op instrumenten van mede-lid Gesina Liedmeier. Haar gamba's vallen op, zowel in klank als uiterlijk. In haar atelier in Velp vertelt Liedmeier hoe ze haar weg vond. 'De oude instrumentenbouw kende veel meer variatie. Pas in de Victoriase tijd is alles gestandaardiseerd.'

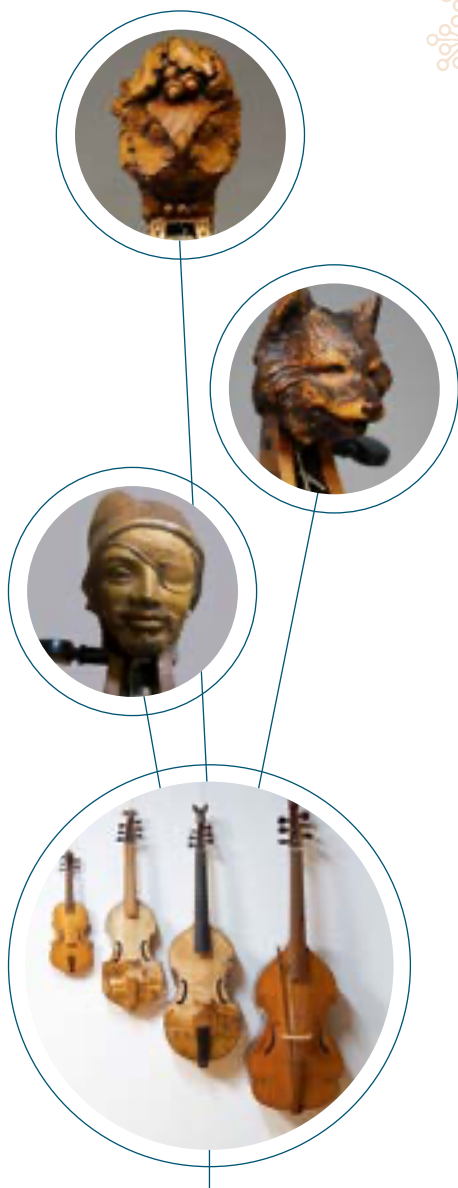
'Het gebeurde in Duitsland,' zegt Gesina Liedmeier. 'Met The Spirit of Gambo speelden we in voor een concert. We gebruikten altijd vier viola's da gamba die ik had gebouwd. Nu deed voor het eerst een vijfde mee, een altgamba die ik net af had. Iedereen stond paf, zo spectaculair klonk het. In de consortklank zat opeens een diepe gons die we niet eerder gehoord hadden.'

Daar, in Duitsland, vielen er puzzelstukjes in elkaar. Die gons bevestigde het jarenlange speur- en probeerwerk dat Gesina Liedmeier, Geesje voor vrienden, als bouwer had ondernomen. Wie haar prachtig klinkende én ogende gamba's niet kent, kan in februari 2024 terecht in het Seizoen Oude Muziek. Samen met The Spirit of Gambo, het ensemble dat ze mede oprichtte, maakt Liedmeier een tournee met late muziek voor gambaconsort van componisten als Lawes, Cabanilles en Legrenzi.

In haar atelier in Velp vertelt ze over haar speurtocht. Het is een lustoord voor houtbewerkers, met werkbanken en zaagmachines, beitels, gutsen en schaven. 'Het begon ooit met prutsen,' zegt Liedmeier, 'in de tijd dat ik het optreden als gambist lastig vond. Achter de werkbank voelde ik me steevast fijn. Laat ik het dan maar serieus nemen, dacht ik. Blijkbaar ben ik introvert, maar dit werk past me prima. En uiteindelijk is het natuurlijk om het even. Spelen en bouwen draait allebei om muziek.'

ERFENIS

Haar eerste stappen in de muziek zet Liedmeier in de jaren 1970 in het Land van Maas en Waal. Ze heeft gitaarles, maar dat bevalt matig. 'Ik vond de speelhouding te stijf, ik wilde kunnen bewegen.' Op de muziekschool hangt ze een briefje op: CELLO GEZOCHT. Haar gitaar docent ziet het en zegt: 'Cello, cello... Weet je dat je op je gitaar vooral bewerkte luitliedjes speelt? Oude muziek dus? Volgens mij past de viola da gamba veel beter bij jou.' Liedmeier: 'Dat had ze goed gezien. Een kleine erfenis van mijn oma leverde toevallig het

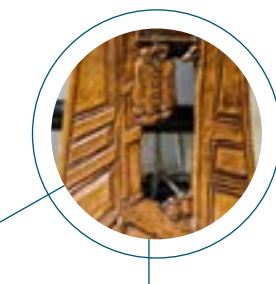
EEN CONSORT VAN GAMBA'S
gebouwd door Gesina Liedmeier
BOVEN: HOUTGESNEDEN
KOPJES BOVEN AAN
DE KNOPPENKAST

BESCHILDERDE GAMBA

met scène uit het verhaal van de Griekse godin Circe

EEN GAMBA IN DE STIJL VAN DE KRONIEKEN VAN NARNIA VAN C.S. LEWIS

GAMBIST FREEK BORSTLAP OVER DE ZWANENZANG VAN HET GAMBA CONSORT

‘Laatst hadden we een kort optreden van acht minuten. Bij het vertrek liep een man achter ons die zei: “Acht minuten, dat is net mooi. Je moet er toch niet aan denken dat je drie kwartier naar een gambaconsort moet luisteren!” Tja, ergens kan ik het nog begrijpen ook. Zet maar eens een cd op met consortmuziek, tien tegen een dobber je weg in een zwembad van klank. Dan heb ik het na twee minuten ook gehad.

‘Gelukkig hebben wij de instrumenten van Geesje, die dobberen niet. En in ons programma voor het Seizoen Oude Muziek, met late muziek voor gambaconsort, leggen we zoveel mogelijk afwisseling. We spelen veel stijlen naast elkaar, van Purcell tot Charpentier, van Legrenzi tot Cabanilles. In de late zeventiende eeuw dooft het gambaconsort helaas langzaam uit. Noem het vuurwerk in het schemerduister, de zwanenzang van een uniek genre.’

bedrag op dat ik nodig had voor een basgamba. Ik dacht: nu koop ik meteen zo’n ding.’

Ze gaat op zoek naar een docent. Liedmeier benadert het conservatorium van Arnhem. Daar krijgt ze het telefoonnummer van de jonge gambadocent Freek Borstlap. ‘Ik belde hem op, hartstikke zenuwachtig en verlegen. “Geen probleem,” zei Freek, “kom maar.” Eerst kreeg ik privéles, later kwam ik bij hem in de vooropleiding.’ Daarna volgt een jarenlange zwerftocht langs conservatoria in Europa. Van Arnhem schuift Liedmeier door naar Zwolle, waar ze profiteert van een grotere oude-muziekafdeling. Dan gaat ze naar Parijs, naar het klasje van Marianne Muller, een vaste kracht in ensembles als Les Arts Florissants en Hespèrion XX. Daarna wordt het Lyon, met een curriculum gericht op de middeleeuwen en renaissance. ‘Ik heb er één jaar gestudeerd, fantastisch. Naast het hoofdvak gamba had ik veel ensemblespel. Ook op renaissance-instrumenten, met een volledig kale darmsnaar. Ik ontdekte er dat de werking van muziek danig verandert als je op zoek gaat naar de klanken die er historisch bij passen.’

Ver van Arnhem ontdekt ze ook: Freek Borstlap, die is écht heel goed. ‘Dat had ik me in Nederland nooit gerealiseerd. Op m’n 22ste heb ik hem een brief van die strekking gestuurd. Hij schreef terug: zullen we samen een ensemble beginnen? Dat werd, in 1986, The Spirit of Gambo.’

HARD, NERVEUS ESDOORN

Na het examen Docerend Musicus in Zwolle studeert Liedmeier bij Wieland Kuijken in Den Haag. ‘Ik maakte toen al snaren en knutselde aan instrumenten. Toen ik weer eens in de les kwam met een afwijkende gamba, zei Wieland: “Dit is niet mijn ding. Maar het is wél jouw ding, Geesje. Je moet je hierin vastbijten en nooit meer loslaten.”

Ze bezoekt het Engelse West Dean College voor kunst en ambacht. En in de Vaucluse leert ze de fijne kneepjes bij de meesterbouwer Pierre Jaquier. ‘Die zei: het bouwersvak gaat niet over techniek. Je moet breder kijken, je verdiepen in andere kunsten, proberen te begrijpen hoe het ambacht heeft gefunctioneerd. Je kunt je in *Syntagma Musicum* van Praetorius wel blindstaren op de prent met viola’s da gamba. Maar wat bedoelde hij nou met de harmonie der sferen?’

**GESINA LIEDMEIER
IN HAAR WERKPLAATS**
Foto: Winja Stappers

Gaandeweg ontdekt Liedmeier wat haar probleem met nieuwe gamba's is. De klank 'wolkt', is niet precies. 'Ik miste verstaanbaarheid en menselijkheid. Luid spelen ging prima, maar de instrumenten schoten tekort in het schilderen van een kleurrijk verhaal.' Ze beseft dat aanvankelijk vooral vioolbouwers zich op de gamba hebben gestort. 'En die dachten: voor zo'n prachtig instrument ga ik het prachtigste hout gebruiken. Hard, nerveus esdoorn, met een goede projectie van de toon, zo waren ze het gewend. Maar in musea zag ik gamba's die helemaal niet volgens die norm waren gebouwd. Misschien wel van esdoorn, maar dan van een ontspannener kwaliteit. Of op een andere manier gezaagd. Of men gebruikte walnoot, populier, allerlei fruitboomsoorten. De oude instrumentenbouw kende veel meer variatie. Pas in de Victoriaanse tijd is alles gestandaardiseerd.'

De binnenkant van sommige oude instrumenten, ziet ze, is bewerkt met een tandschaaf. Wat doet zo'n onregelmatig oppervlak met de toon? En natuurlijk spelen ook snaren een rol. 'Van snaren uit runderdarm ben ik overgestapt op snaren uit schapendarm. Die zijn lichter, dus om dezelfde toon te krijgen moeten ze dikker zijn. Ze filteren boventonen anders, met een rijkere klank als gevolg.'

FRIVOLER, WILDER

Ze heeft een levertijd van drie-en-een-half jaar, niet ongebruikelijk voor een gevestigde bouwer. Wie een Liedmeier bestelt, profiteert meteen van haar andere specialiteit: houtsnijwerk. Ze trekt al jaren de aandacht met de virtuoze 'kopjes' boven aan de knoppenkast. Ze snijdt dieren-, mensen- en godenkoppen, voorziet gamba's naar wens van inlegwerk of een schildering volgens oude technieken. 'Ik ben goed in dat beeldende werk, vind ik zelf. Afgelopen zomer had ik mijn eerste expositie, hier vlak over de grens in Kalkar. Toen ik eens een halfjaar geen opdrachten had, dacht ik: nu ga ik kijken hoe ver ik hiermee kan komen. Ik heb toen één object gemaakt, een juwelenschrijn, die het centrale stuk van de tentoonstelling werd.'

'Het vak is vrijer en opener dan ooit'

Haar instrumenten zijn 'frivoler, wilder' dan de gemiddelde gamba, vindt ze. 'In Engeland houden ze daar minder van. Mijn klanten zitten vooral in Nederland, Duitsland en Noord-Amerika. In Frankrijk zie ik een epidemie van jonge gambisten die onvoorstelbaar goed spelen. Maar Fransen bestellen alleen in Frankrijk, dat is altijd zo geweest.

'Weet je wat leuk is tegenwoordig? Ik heb een Instagramaccount en zie dat bouwers veel meer durven dan pakweg tien jaar terug. Als iemand een alternatieve techniek ontdekt om hout te buigen, probeert binnen de kortste keren iedereen het. Het vak is vrijer en opener dan ooit.' ■●

SEIZOEN OUDE MUZIEK

**VUURWERK
IN HET SCHEMERDUISTER:
DE ZWANENZANG VAN
DE GAMBA**
The Spirit of Gambo

wo 28 feb 2024 / 20.00 uur
Amsterdam, De Waalse Kerk

do 29 feb 2024 / 20.00 uur
Utrecht, Pieterkerk

vr 1 mrt 2024 / 20.00 uur
Rotterdam, Laurenskerk

za 2 mrt 2024 / 20.15 uur
's-Hertogenbosch,
Willem Twee Toonzaal

zo 3 mrt 2024 / 15.00 uur
Bloemendaal, Dorpskerk

oudemuziek.nl/gambo